

Рішення
спеціалізованої вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
про присудження ступеня доктора філософії
Бондарець Марії Анатоліївни

Спеціалізована вчена рада Рівненського державного гуманітарного університету, МОН України, м. Рівне прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка на підставі прилюдного захисту дисертації «Проблема «морально дефективного дитинства» у педагогічній думці 20-30-х. рр. XX ст.» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» 27 жовтня 2022 року.

Бондарець Марія Анатоліївна, 1985 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2008 р. закінчила Рівненський державний гуманітарний університет за спеціальністю «Початкове навчання».

З 2017 р. по вересень 2022 р. навчалася в очній (денній) аспірантурі Рівненського державного гуманітарного університету, МОН України, м. Рівне.

Дисертацію виконано у Рівненському державному гуманітарному університеті, МОН України, м. Рівне.

Науковий керівник – Петренко Оксана Борисівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Основні результати дисертації відображено у 13 одноосібних публікаціях із них 4 статті відображають основні наукові результати, з яких (3 у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному науковому виданні); 8 – апробаційного характеру; 1 – додатково висвітлює наукові результати:

1. Бондарець М. А. Організація виховання педагогічно занедбаних дітей та підлітків у творчій спадщині В. О. Сухомлинського. *Інноватика у вихованні*. Рівне: РДГУ, 2018. Вип. 8. С. 304–313.

2. Бондарець М. А. Змістове наповнення поняття «морально дефективний» в психолого-педагогічній науці кінця XIX – початку XX століття. *Інноватика у вихованні*. Рівне: РДГУ, 2019. Вип. 9. С. 315–326.

3. Бондарець М. А. Діяльність Педагогічного інституту соціального виховання, нормальної і дефективної дитини при Психоневрологічній академії (20-і роки XX ст.). *Нова педагогічна думка*. 2020. № 2 (102). С. 15–19.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

Павелків Роман Володимирович, доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, Рівненський державний гуманітарний університет.

Зауважень немає.

Коляда Наталія Миколаївна (опонент) доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Зауваження є:

1. Авторка на належному рівні обґрунтувала актуальність досліджуваної проблеми. Зокрема, щодо можливості творчого осмислення позитивного досвіду 20–30-тих років ХХ ст. стосовно «морально дефективних» дітей задля можливості використання освітньо-виховними інститутами, органами влади, структурами, що займаються проблемами сім'ї й дитинства в сучасних кризових умовах. Однак, на нашу думку, у вступі потребує підсилення критичний підхід до практики досліджуваного періоду. Хоча і в меті дослідження, і у змісті дисертації, і у висновках авторка говорить про негативні аспекти накопиченого досвіду соціального захисту дітей у розглянутий період та пропонує цілісний аналіз педагогічної думки 20–30-х років ХХ ст. щодо проблеми «морально дефективного дитинства» як складного соціокультурного й педагогічного феномену, неоднорідного у вимірах й оцінках.

2. Вагомим є практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження можуть бути використані у системі післядипломної освіти педагогічних працівників; у підготовці підручників, навчальних і методичних посібників, у розробці елективних курсів, програм самостійної роботи здобувачів вищої освіти; при написанні кваліфікаційних робіт; у діяльності наукових гуртків. Також фактичний матеріал, що стосується особливостей визначення сутності проблеми «морально дефективного дитинства» як соціокультурного й педагогічного феномену, особливостей дослідження проблеми «морально дефективного дитинства» в педагогічній думці 20–30-х років ХХ століття можуть використовуватися в оновленні змісту навчальних курсів «Історія педагогіки», «Порівняльна педагогіка», «Соціальна робота», «Корекційна педагогіка», які викладаються під час підготовки бакалаврів, магістрів, докторів філософії педагогічних спеціальностей, соціальних працівників й ін.

Однак, на нашу думку, потребують конкретизації результати дослідження, які вже впроваджено в освітню практику.

3. На нашу думку, автором недостатньо повно розкрито публікації з досліджуваної проблеми на сторінках окремих періодичних видань. Наприклад, у журналі «Дитячий рух» упродовж 1925–1934 рр. публікувалися матеріали з актуальних питань педагогічної теорії та практики, зокрема, дотичних до проблеми так званої моральної дефективності: В. Халявченко «До постійного керівництва фізично-дефективним дитинством» (1931, № 20), «За масове оздоровлення дитинства» (1932, № 7), Бабенко Г. «Зимова робота піонерів на селі серед неорганізованого дитинства» (1927, № 1), Горбенко Ю. «Робота серед неорганізованого дитинства влітку» (1928, № 6–7), Кільколих С. «Про роботу сільзагону Ю. П. серед неорганізованого дитинства в літній період» (1926, № 5), Рубинський Ф. «Про участь піонерів та неорганізованого дитинства в роботі добровільних товариств» (1926. № 7–8) та ін.

4. Цінним доповненням до основного змісту дисертації є додатки, в яких подано копії документів, фотоматеріали, перелік журналів, у яких друкувалися статті з проблеми «морально дефективного дитинства» тощо.

На нашу думку, потребують розширення короткі біографічні відомості про педагогів, психологів, педологів досліджуваного періоду та перелік їхніх праць, поглядів з проблеми «морально дефективного дитинства».

5. З-поміж подальших дослідницьких завдань та перспективних напрямів наукової роботи – визначення можливості екстраполяції актуальних ідей стосовно вирішення проблеми «морально дефективного дитинства» в сучасну педагогічну науку і практику. Тому результати дослідження мають стати цінним матеріалом для наступних наукових видань автора (монографії, бібліографічного покажчика тощо).

Янченко Тамара Василівна (опонент), доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та методики навчання історії та суспільствознавства, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Зауваження є:

1. Більше уваги у дисертації варто було приділити суспільно-політичному та соціально-педагогічному контексту розвитку феномена «морально дефективного дитинства», що забезпечило б узагальнене визначення його причин, особливостей у 20-ті – 30-ті роки ХХ ст., наслідків для особистості та суспільства в цілому.

2. Теорію і практику вивчення «морально дефективного дитинства» у педагогічній думці 20-х – 30-х років (2 розділ дисертації) варто було аналізувати, застосовуючи не територіальний (регіональний) підхід, а

проблемно-тематичний. Це б дозволило, з одного боку, уникнути деяких повторів, а з іншого – створити цілісну картину цього історико-педагогічного явища в українській педагогіці окресленого періоду.

3. У вступі авторкою заявлено про використання при написанні роботи низки наукових методів. Проте з тексту дисертації не зрозуміло, яким чином авторка реалізувала використання методу узагальнювальної інтерпретації для окреслення можливостей творчого використання досвіду роботи з «морально дефективними дітьми» за сучасних умов трансформації національної системи освіти та вітчизняної педагогіки, оскільки в дисертації можливість екстраполяції не окреслена.

4. У підрозділі 1.2. Джерельна база та історіографія проблеми «морально дефективного дитинства» потрібно більш чітко розмежувати джерельну базу та історіографію проблеми. Так, праці науковців етапу експериментування й новаторства (1920–1936 рр.), віднесені у дисертації до історіографії питання, водночас є і джерельною базою дослідження (четверта група джерел).

5. На нашу думку, спадщина А.Макаренка щодо виховання та перевиховання «морально дефективних дітей» є достатньо вивченою в історії педагогіки, тому на більшу увагу заслуговує аналіз праць інших вчених – педагогів, педологів, психологів, науковий доробок яких залишається почасти «білою плямою» в українській історико-педагогічній науці (М. Тарасевича, І. Левінсона, А. Владимирського, І. Соколянського, А. Готалов-Готліба, О. Залужного, Є. Каткова, Є. Шевальова, Є. Шевальної, С. Лозинського, В. Протопопова, Е. Мухіної, М. Соловйової, Е. Палей та ін.).

Баліка Людмила Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання, Рівненський державний гуманітарний університет.

Зауваження є:

1. На нашу думку, здійснене дослідження уможливило розширення уявлення сучасної педагогічної науки про відображення проблеми «морально дефективного дитинства» у педагогічній думці 20-30-х. рр. XX століття. Однак можливість екстраполяції отриманих результатів у сучасну педагогіку й систему виховання у роботі не окреслена, що, вважаємо, збіднює практичне значення дослідження.

2. Вважаємо доцільним рекомендувати здобувачці укласти бібліографічний покажчик з проблеми «морально дефективного дитинства» у педагогічній думці 20-30-х. рр. XX століття.

3. З огляду на те, що кількість «важких» дітей, на жаль, збільшується, актуалізація праць досліджуваного періоду зростає, доцільним, на нашу

думку, було б представити тексти публікацій українських вчених 20-30-х рр. XX ст. щодо «морально дефективного дитинства» у вигляді хрестоматії, електронного ресурсу і т. п., позаяк доступ до них широкого загалу на разі неможливий.

Гринькова Надія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання, Рівненський державний гуманітарний університет;

Зауваження є:

1. Заслуговує на увагу представлена здобувачкою теорія і практика вивчення питання «морально дефективного дитинства» у педагогічній думці 20-30-х рр. XX ст., однак, вважаємо за доцільне здійснення порівняльної характеристики поглядів окремих педагогів, психологів, педологів досліджуваного періоду на визначену проблему.

2. Вважаємо, що деякі узагальнення щодо історіографії проблеми «морально дефективного дитинства» варто було б подати у формі таблиць.

3. З огляду на практичну цінність дисертаційної роботи вважаємо за доцільне з метою популяризації одержаних результатів побажати авторці за матеріалами дисертаційного дослідження підготувати і видати монографію.

Результати таємного голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада Рівненського державного гуманітарного університету присуджує **Бондарець Марії Анатоліївні** ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Голова
спеціалізованої вченої ради

Павелків Р.В

